

VÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för friluftsliv i Dalarnas län

FW 12 Finnmarken i Ludvika och Vansbro kommuner

Namn och datum: LBr 2014-01-02

Riksintresset berör flera kommuner: Ludvika och Vansbro kommuner berörs.

Areal: 118 152 ha

Huvudkriterier:

- Område med särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljöer.
- Område med särskilt goda förutsättningar för friluftaktiviteter och därmed berikande upplevelser.

Stödkriterier: Intresseväckande natur- och kulturvärden, tilltalande landskapsbild, vildmarksområde, lämplig terräng med variationsrik topografi, förekomst av leder och anläggningar.

Friluftaktiviteter: Vandring, längdåkning, utförsåkning på skidor, kanot, naturupplevelser, kulturupplevelser, fritidsfiske, bär- och svamplockning.

Beskrivning av områdets värden:

Finnmarken i Ludvika och Vansbro kommuner hyser tack vare de goda natur- och kulturförutsättningarna en mångfald av friluftslivsytringar. Grovt sett kan dessa indelas i det intensiva aktivitetspräglade friluftslivet kring Säfsens skidanläggning och det mer extensiva som är knutet till finnmarkskulturen.

Säfsens turistanläggningar (Säfsen Resort) i Fredriksberg omfattar en alpin anläggning med hotell, vandrarhem och sporthall samt en stugby med 223 stugor. Totalt finns 1400 bäddplatser att tillgå vartill kommer 200 husvagnsplatser avsedda för vintercamping. I skidbacken finns sex liftar och 16 nedfarter preparerade skidspår (112 km) och fiskekortsförsäljning. För mountainbikeåkning finns inte mindre än 350 km leder. Organiserad jakt på älg och småvilt är ytterligare en turistsatsning, liksom kanotutflykter, snöskoterfärder och turridning på islandshästar. Anläggningen besöks årligen av turister från flera länder, med fiske, vandring och skidåkning som huvudsakliga rekreativskällor.

Vandringsleder med eldpallkojor och övernattningsmöjligheter finns i form av den gamla kyrkstigen mellan Säfsnäs och Lindesnäs, 23 km, samt den delvis handikappanpassade vandringsled som löper runt sjön Narsen, 45 km. I övrigt finns flerstädes gamla stigar och leder mellan byarna. Flertalet vattendrag är fiskrika med goda möjligheter till strömfiske i bl.a. Svartälven. Attraktiva kanotvatten finns i hela området och med varierande svårighetsgrad.

Inlandsbanans nedlagda södra del skär genom området. Möjligheter finns att i Liljendal hyra dressiner och färdas längs banan.

Finnmarksplatser som besöks flitigt är förstas Skattlösbergs by, men även exempelvis Närsens vackert belägna by, Oxfallat med dess rökstuga, byn Hån som betas och sköts föredömligt samt flera fina hembygdsgårdar.

Förutsättningar för bevarande och utveckling av området värden:

Skötsel och underhåll av områdets leder och anläggningar för friluftslivet krävs för värdenas bibehållande, liksom fortsatt hävd av de öppna kulturmarkerna. Områdets storlek innebär att en stor potential finns för fortsatt utveckling av friluftslivsvärdena. Åtgärder som kan skada riksvärdet, se nedan under ”Förutsättningar för bevarande...”.

Planering och säkerställande:

I området finns 11 naturreservat och nio planerade reservat där beslut är nära förestående. Nitton områden är Natura 2000, i stort sett sammanfallande med reservaten.

Områdets huvuddrag:

Finnmarken i Ludvika och Vansbro kommuner utgörs av ett större, höglänt och glesbefolkat skogsområde på gränsen mot Värmland och Västmanland (Örebro län). Området präglas av den vågiga bergkullterrängen, uppbyggd av graniter och porfyryr, vars högsta toppar når 550 m.ö.h., medan dess lägre partier ingenstans når under högsta kustlinjen. Tack vare den flacka, småkuperade moränterrängen är området rikt på myrar och flikiga sjöar med öar, uddar och näs. Måktiga glaciär- och isälvsavlagringar förekommer i flera stråk, med sand- och grusfält, åsar och drumliner. De vidsträckta myrmarkerna består delvis av högmossar, varav flera är excentriskt uppbyggda, allsidiga mossar. Denna typ är sällsynt så här långt åt nordväst. Skattlösbergs Stormosse är länets högst värdeklassade mosse, med en unik rikedom på olika myrtyper. Större delen av området avvattnas söderut, via Svartälven.

Skogarna utgörs av fattiga barrblandskogar, genom tiderna tämligen kulturpåverkade, men även med smärre urskogspartier. I anslutning till isolerade förekomster av rikare bergarter uppträder för området avvikande vegetation, med rikkärr och dylikt. Vid naturreservatet Ärtan finns en av landets mycket få förekomster av ametist, en violett form av bergkristall. Djurlivet i området är rikt, framför allt efter sjöar och vattendrag. Bävern har mycket starka stammar i området och utter påträffas. Varg och lodjur vistas regelbundet inom området. Lisjön nära Fredriksberg är en av länets främsta fågelsjöar. Klimatet är i området kontinentalt, med långa snörika vintrar, som möjliggör skidåkning och vinterfiske december-april.

Området hyser rika kulturhistoriska minnesmärken. Hela skogslandet har sedan medeltid bebotts av finska invandrare. Dessa svedjebrukande småbrukare bebyggde i första hand de frostfria höjdlägena runt om i området och knöts under 1600- och 1700-talet till den expanderade järnhanterings hyttor och bruk. De flesta byarna inom området är finnbyar i lidläge och med milsvida vyer. Inom hela området anträffas rester från äldre verksamhet, såsom hyttrester, dammar, skvaltkvarnar, kolbottnar, torkrior, blädningsskogor och stavaskog. Äldre bebyggelse finns bevarad i bl.a. Säfsnäs och Krokatorps gammalgårdar, Skattlösbergs by och Lindesnäs bruksmuseum. Exempel på odlingshistoriskt intressanta miljöer finns vid flera finnbyar.

Områdets avgränsning:

En exakt avgränsning av riksintresset är svår att göra. Länsgräns, vägar och vattendrag har utnyttjats för att så långt möjligt fånga in den berörda finnbygden, men säkert har områden med liknande värden lämnats utanför avgränsningen.

Andra riksintressen som berörs:

Området innefattar åtta riksintressen för naturvård varibland särskilt märks Skattlösbergs by och Stormosse samt Bysjön med Orsalen och Västerdalälven.

Två riksintressen för kulturmiljövården finns: Skattlösbergs by och Markusfallet.

Rödbergsfjället utgör riksintresse för vindkraftsproduktion och är redan till stor del utbyggt. Ytterligare två riksintressen för vindkraftsproduktion som tangerar området föreslås, nämligen Korpfjället och Lållandsberget.

Övrigt underlag:

-

Referenser:

Länsstyrelsen i Kopparbergs län 1988: Naturvårdsprogram för Kopparbergs län.
Melin, S. 1980: Kanotvatten, inventering av sjöar och vattendrag SNV PM 1054.
Montelius, S. 1971: Dalarnas finnbygder, litteraturvägledning. Dalarnas biblioteksförbund I6.
Oppenheim, F. & Svensson, D. 2011: Möte med finnskogar. Värmlands Museum.
Säfsen resorts hemsida.

Förutsättningar att behålla upplevelsevärden:

Att vandringsstigar underhålls, att marker i anslutning till gammal finnbebyggelse hålls öppna och att logimöjligheter anordnas efter lederna. Vissa sjöar kan behöva kalkas för att motverka försurning. Värdena kan reduceras av igenväxning, storskogsbruk, reglering, försurning.

Områdets attraktionskraft är avhängigt dess storslagna natur och kan därför påverkas negativt av storskogsbruk med dålig naturvårdshänsyn eller annan exploatering som exempelvis master, kraftledning och vindkraftverk. De kulturhistoriska värdena kan hotas av bristande underhåll, igenväxning och fritidsbebyggelse som inte är anpassad till kulturmiljön.

De vattenanknutna värdena påverkas negativt av reglering och försurning.